

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 6 April 1913. N°. 1837.

Blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 3.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegoten door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentie: van 1 tot 8 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.20.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Van de Voleinding.

LXXXVII.

DERDE REEKS.

XXIV.

God breide Japheth uit, en hij wone in Sem's tenten. En Kanaän zij hem een knecht. Genesis 9: 27.

In Noach's zegen wordt voor het eerst de afzondering van de groep der menschenkladen die God vreest, eerst ingezet en daarna als heel de toekomst beheerschend vastgesteld en aangekondigd. Hier in Noach's zegen begint de particuliere genade als eigen van God verordend element in het proces dat naar de Vol-einding voert, op te treden. Het persoonlijk onderscheid, zooals tusschen Kana en Abel, en tusschen de afstammelingen van Seth en Lamech, bestond van meet af. Er waren van 't paradijs af zonen Gods en dochteren der menschen, doch van een ordinaante Gods, van een ingesteld verbond, van de binding aan een geslacht, van het oprichten van een nieuwe orde der dingen, was hierbij nog geen sprake. Het lag er wel alles van meermalen in, maar het was nog niet als uit-vloeiing en gevolg van een afzonderlijke beschikking te voorschijn getreden. En dit nu juist is 't, wat door Noach's zegen ge-schiedt. In dien zegen werd het groote driedelig program gegeven voor wat 't proces der historie van nu af zou zijn, en zulks niet door Noach, maar door God zelf, die Noach hierbij als instrument gebruikte. Zelfs de scherpste zielskundige blik kon toen ter tijd niet vooruitzien wat te komen stond. Noach kon gissen noch vermoeden, wat hij straks toch zelf in zijn zegen over zijn twee zonen uit zou spreken. De teekening van wat er uit Sem, en zoo ook de daarvan geheel verschillende teekening van wat er uit Japheth zou voortkomen, was noch uit het karakter noch uit het gedrag van Sem en Japheth op te maken. Het kon Noach niet anders zijn ingegeven, dan door den Heiligen Geest. Vloek en zegen staat hier lijnrecht tegenover elkander. Cham's geslacht is verloren, en wordt niet voor wat de individuen, maar voor wat het geslacht als geheel betreft, buiten de gansche nieuwe genade die thans staat geopenbaard te worden, gesloten. Ook Japheth wordt niet in die nieuwe genade opgenomen, maar de „gemeene genade“, die terstond na de uitdrijving uit het Paradijs begon en in het Noachitisch verbond bevestigd was, doet Japheth van nu af sterk op den voorgrond treden, en stelt hem aan de „particuliere genade“, die in Sem's geslacht zou opbloeden, dienstbaar. En juist dit laatste, dat zich „uitbreiden“ van Japheth, en dat wonen van Japheth in Sem's tenten, is iets, dat Noach bij geen mogelijkheid uit de karakters van beiden lezen kon. Dat bestelde en wist alleen zijn God, en die alleen schonk er hem het inzicht van. Dit staat zelfs nog te meer vast, zoo gelet op de geheel eigenaardige uitdrukking van Noach, dat „Japheth wone in Sem's tenten“. Van achteren bezien tocht bield dit tweepiel in. Ten eerste, dat Japheth's nakomelingen Sem's nakomelingen ten onder brengen en aan zich onderwerpen zouden, zoodat zij zelfs tenslotte in Sem's tenten woning maakten; maar dan ook ten anderen, dat de particuliere genade, die in Sem's geslacht opbloede, ook hier in Japheth's tenten zou gevonden worden, en zoo ook aan Japheth voor een deel zou toekomen. Juist wat geschied is. De landen door Sem's nakomelingen in bezit genomen, zijn 't één voor, het andere na, door volken uit den stam van Japheth veroverd. Afrika, Syrië, Babylon, Chaldea en tenslotte het Heilige Land en Palestina, verloren, het één voor, het andere na, hun zelfstandigheid en onafhankelijkheid. De Persen, de Grieken onder Alexander den Grooten, en later de Romeinen hebben het een land van Sem na het andere ten eigen bate veroverd. In Jesus dagen bezat zelfs Israël de zelfstandigheid niet meer, die het althans ten deele herwonnen had. Ook thans bestaat er geen enkel zelfstandig Semietisch land. Alleen het Joodsche volk bleef als van Semietischen oorsprong voortbestaan, thans een natie van 11 à 12 miljoen zielen, als eenig overblijfsel van Sem's geheele generatie, doch ook nu weer zonder eigen land, alleen nationaal voortlevend, en voor het overige in allerlei Christen- en Turkenland aan Japheth onderworpen; juist hierdoor een zoo interessant verschijnsel en dat steeds weer de vraag doet rijzen, wat er nog eenmaal uit de Joden worden zal. Doch heeft de nakomelingschap van Japheth geheel

Sem's geslacht te niet gedaan als zelfstandig deel van de bevolking der aarde, van den anderen kant, is de zegen van Sem, uit Sem uitgegaan, en heeft een plaats der eere gevonden in de nakomelingschap van Japheth. In Abyssinië moge men nog van een half Semietisch en toch Christelijk volk spreken kunnen, maar voor 't overige is er van geen begenadigd Semietisch volk sprake meer. De Joden blijven zich in hun overgrote meerderheid tegen den zegen die uit hun volk opkwam, veelzins zelfs met bitterheid, nog steeds verzetten, en al de zegen die van Noach en Sem uitging, woot thans bijna uitsluitend in de tenten van Japheth. De Christenvolken die wij thans kennen, zoo in Europa als in Amerika, zijn niet uit Sem, maar uit Japheth afkomstig. Daar nu aan Japheth eerst in de hoogste mate de zegen der Gemeene Gratie ten deel viel, en Japheth daarna in Sem's tenten den zegen der particuliere genade vond, biedt het Christenland op Japhethitisch terrein thans het hoogst bereikbare aan. Van den éénen kant toch is dank zij de Gemeene Gratie de menselijke cultuur in Japheth's geslacht thans tot een zeer hooge ontwikkeling gekomen, en van den anderen kant is het alleen in Japheth's volkerenkring, dat de alzijdige ontwikkeling vindt van wat thans heet de Christelijke religie. Deze wonderse loop der dingen nu, die uit de karakters van Sem en Japheth onmogelijk kon gegist worden, en dien ook Noach zelf niet begreep, ligt nochtans duidelijk in zijn woord uitgesproken, en het is hierom vooral dat met zekerheid de ingevang van wat hij sprak, te constateeren valt.

De particuliere genade, die hiermee intrad, werd getypeerd door de uitdrukking: „Gezegend zij JEHOVAH, de God van Sem“. Hierin toch lag uitgesproken, dat uit Sem's geslacht zouden voortkomen de geestelijke verwekken, die tot God Almachtig in een bijzondere betrekking zouden treden. Tot dusver hadden de verleende of toegesegde zegeningen uitsluitend betrekking gehad op het uitwendige leven, op de vruchtbaarheid van de geslachten, op bescherming tegen het wild gedier, op veiligstelling tegenover de elementaire beroeringen in het aardrijk, maar van een geestelijke zegening vindt ge nog geen spoor. Ze school wel in Gen. 3: 15, en zelfs gebedelijk, maar ze bleef hier verschoon. Nu daarentegen, in Gen. 9: 26, komt die zegening op eenmaal klaarlijk uit. Hier toch wordt de gemeenschap met God ontsluitend en hiermee principieel de overwinning op de zonde geconstateerd. „JEHOVAH is de heilige Verbondsnaam, en in dit Verbond met Jehova ligt de volstrekte verzoening en verlossing. Jehova is niet de God van Cham, en ook niet de God van Japheth, maar uitsluitend de God van Sem. De zonde was afval van God, de vloek bracht afstoot van God, de dood loslating van God, maar tegenover dit alles wordt hier in den naam van Jehova het Verbond gesteld, niet het uitwendig Noachitisch, maar het geestelijk Jehovistisch verbond, en 't wezen van dit verbond is juist, den afval, de verwijdering, de loslating, de vervreemding te niet te doen, en den band te herstellen, die te onzaliger ure was losgescheurd. Vóór den vloek was het: „Mijn geest zal niet in ewigheid twisten met den mensch“, en hooren we, dat het God „berouwde dat hij de menschen gemaakt had“, zoodat Hij besloot hen te verdelgen van de aarde; maar na den vloek staat hiertegenover, dat het geestelijk Verbond in de particuliere genade tot stand komt, en God als JEHOVA, of HEERE, de God wordt van Sem.

Met welk recht spreken we nu hier van particuliere genade? Of zou men niet zeggen, dat deze nieuwe genade toch aan een geheel geslacht gegeven wordt; iets wat verwachten doet, dat geheel de nakomelingschap van Sem in deren bijzonderen zegen zal deelen? Wat over Cham werd uitgesproken, gold voor al Chams afstammelingen, Japheth's zegen viel evenzoo aan den grooten stroom van de Iado-Germaansche groep ten deel, — lag het dan niet voor de hand, om ook bij den zegen over Sem op een benedijven van heel zijn geslacht te hopen? Toch bleek dit heel anders. Of door het nog altoos niet geheel ontsluitend dussenaamd Sumerisch-Accadisch element, waarvan 't

eerste spoor op een monument van Sardanapulus gevonden werd, een overwegende invloed van Japheth's zijde binnendrong, is niet met zekerheid uit te maken, maar in elk geval leert de historie, dat de landen waar Sem's nakomelingen neerstreken, wel reeds lang vóór Abrahams optreden tot ongemeens bloei, groote heerschappij en ver strekkende cultuur waren gekomen, doch dat anderzijds de geestelijke beteekenis van deze Semitische volken niet zeer hoog was aan te schrijven. De naam van Babylon behoeft slechts genoemd te worden, om het karakter van het geestelijk leven onder deze volken te doen uitkomen, en het is dan ook niet aan twijfel onderhevig, of van een getrouw zich voortplanten van den dienst van Jehova, is reeds kort na het zelfstandig optreden van deze volken onder hen geen sprake geweest. Babylon is geleendigd met de schrik van Israël te zijn, en bevond zich in zijn machtsbeteekenis op zulk een afstand van de heilige lijn, dat het ten leste de geïpeerde naam werd, om het felst en bitterst verzet tegen Gods volk uit te drukken, en ten slotte zelfs op de macht van het Romeinsche rijk, ter aanduiding van deze bitterheid, werd overgebracht. Van een algemeen vasthouden aan den dienst van Jehova als verbond Gods is dan ook al zeer spoedig geen sprake meer, en de algemeene indruk die achterblijft, is geen andere, dan dat slechts, hier en daar, en dan in 't meer afgelegen platteland, de herinnering aan den dienst des HEEREN nog was overgebleven.

Juist dit felt echter doet het karakter van de particuliere genade slechts te duidelijker op den voorgrond treden. De zegen van Sem zou ten eenenmale onherroepelijk te loor zijn gegaan, indien de Heere er niet toe over gegaan was, om uit al Sem's geslachten ten enkel man uit te roepen. En nadat deze één man uit het volk geheel is uitgeleefd, valt op dit volk in toenemende mate de geestelijke donkerheid, die de Noachitische zegenspreuk, wat heel de volksgroep aangaat, ten leste geheel te niet doet. Een man, één persoon wordt uit Sem uitgeroepen en afgezonderd, en wat nog opmerkelijker is, niet de vader van een groot gezin, maar één man alleen, die zelfs op reeds gevorderden leeftijd, nog geen enkel nakomeling bezat. Dit beginsel nu der afzondering is daarna in Abraham's nakomelingschap steeds doorgeslagen. Ismael wordt verworpen, en alleen in Israhel zal de lijn doorgaan. Bij Jacob en Esau grijpt gelijke afzondering plaats. Juda wordt onder Israël weer verkoren. Uit Juda's geslacht het geslacht van David. En ten slotte komt 't al op de één persoon van Maria, de moedermaagd, neer, in wie Immanuel verwekt wordt, buiten aller menschen toedoen, door den Heiligen Geest. Alleen zoo ge op die wijs de lijn van Noach's zegenspreuk tot op Bethlehem doortrekt, en hierna het geheel particulier karakter van deze lijn op den voorgrond plaatst, vindt ge het groote proces der particuliere genade, dat geregeld doorloopt en op een allesbeheerschende Voleinding heenvijst.

Dit particulier karakter van de geheel andersoortige en nieuwe, d.i. particuliere, genade, die nu opkomt, en vóór alles een geestelijk karakter draagt, komt ook nog op andere wijze uit. Tot op Noach was er geen sprake van geweest, dat de één menscheid zich in tal van volkeren zou verdeeld en zich over alle oorden der aarde zou verspreiden hebben. De nakomelingen van Seth leefden in zoo dichte nabijheid van de kinderen van Kana, dat er ten leste zelfs huwelijken in groot aantal tusschen beide geslachten ontstonden, en het al geheel één werd. Doch wat gebeurt nu na den vloek? In talrijkheid nemen de geslachten zoeter toe, dat ze zich steeds verder verspreiden moeten, om hun bestaan te vinden. Dit doet de vreesse opkomen, dat ze elkander verliezen en uit elkander geraken zullen. Vandaar toen het plan om Babel als concentratiepunt te kiezen, en door den torenbouw het uiteengaan van het geheele geslacht te voorkomen. Dit plan nu wordt door een gevoelzaam Gods opzettelijk verijdeld. Dit plan en die verijdeling is in de Schrift zelfs de hoofdgebeurtenis in de eeuwen, die na den vloek vóór Abraham's roeping inlagen. Bij deze gebeurtenis geschiedde een machtig wonder, het wonder van de breking der taaleenheid, die dusver had stand gehouden. Wie hier overheen leest, verlaat de lijn, waarlangs de H. Schrift ons het proces der historie loopen doet. Die intredende spraakverwarring erlangt zelfs zoo alleszoonde beteekenis, dat de Heere zich opmaakt, om opzettelijk de eenheid te breken, zoodat we dan ook vernemen: „Alzoo verstrooide hen de Heere over de gansche aarde“. Wat de oude Vitringa

zich voorstelde, dat hier niet anders in liggen zou, dan dat er ruize onder de leden opkwam; dat die stamruize ze uit-eendreef, en dat ze, zoodoende van elkan-der afgeraakt, allengs in onderscheiden dialecten vervielen, tot deze allengs aan elkaar geheel vreemd werden, is allerminst aanne-melijk. De Linguïstiek leert, dat het verschil in taal, gelijk het allengs indrong, volstrekt niet alleen een dialectverschil is, maar een principieel verscheidenheid. De ongelooflijke verscheidenheid in talen is zeer zeker wel tot enkele hoofdgroepen te herleiden, maar in het opkomen moet dit zeer sterk sprekend taalverschil toch zijn oorsprong hebben ge-vonden in een even sterk sprekend onder-scheid van gewaarwording, innerlijk zelfbesef, wijze van voorstelling en van denken. Men doet dan ook hetgeen hier verhaald wordt niet tot zijn recht komen, indien men het wonder Gods wegcijfert, en niet aanneemt en erkent, dat een werking van Godswege, die het innerlijk bestaan van de toen levende personen gedifferentieerd heeft, hun gewaarwording, voorstelling en denkwijze uiteenwierp, tot uit deze innerlijke diffe-rentien vanzelf het verschil in gedachten-wisseling, d.i. in taal, opkwam. Hieruit volgt geenszins, dat zonder dat wonder tusschen mensch en mensch geen verschil van karakter en aanleg zou zijn opgekomen. In alle rijken der natuur ontplooidde de Heere onze God de weelde van zijn Scheppingsgeest in een eindeloze talrijkheid van de schakeeringen. We wesen er reeds op, hoe b.v. in het geslacht der orchideeën bloem naast bloem opkomt, zoo geheel uiteenlopend van ge-daante, dat alleen de botanici de saamhoor-igheid nog kan vaststellen. Het zou daarom allerminst aanneemelijk zijn, dat de mensch in de Schepping bestemd ware geweest om, als gold 't een fabriek die steeds eenssoortig maaksel aflevert, nooit anders dan altoos weer Adams en Evas voort te brengen. De verscheidenheid van wezen, karakter en aanleg, waaruit de heerlijke rijkdom van het persoonlijk zich ontwikkelde heeft, kan niet anders dan in 't oorspronkelijk Gods-plan hebben gelegen. Heel iets anders echter is het, of in een gezin, bij aanwezigheid van een talrijk kroost, verscheidenheid van type zich ontwikkelt, dan wel of ruize, gemis aan samenhang en bitterheid de kinderen van eenzelfde gezin geheel uiteenwerpt en ze tegen elkaar in doet woelen. Dit nu was tengevolge van den val een reeds ingetre-de toestand. De eenheid moede vóór den vloed uitwendig nog hebben stand gehou-den, reeds Kana's moord op Abel gepleegd, toont hoe ernstig de op lichte en samen-hang gebronde samenleving reeds schade had geleden. Toen men nu na den vloed toch een innerlijk verstoorte eenheid uitwendig door overheidsmaatregelen weer wilde hand-haven, zou er een misstand geboren zijn die tot een geheel valsche eenheid geleid had. Vandaar dat die uitwendige volkseenheid toen door God verbroken is, en dat daar-voor in de plaats trad een uiteengaan van de één menscheid langs de lijnen van haar orga-nische samenstelling. Ens zal ook in de taal wel de eenheid terugkeeren, maar niet dan in die eeuwige toekomst, waarin alle verlosten, met nieuwe tongen, het Halleuja zullen uitgalmen; het wonder der toekomst, dat in het Pinksterwonder in Jerusalems tempel reeds werd voorgebeeld.

In hoeverre de ruine van Babel Nimrod, die velen voor een overblijfsel van Babels torenbouw houden, metterdaad tot zoo hoogen ouderdom opklomt, zij in 't midden gelaten, maar in elk geval staat vast, dat hier tweedielig strooming tegen elkaar inwoelt; enerzijds het streven en bedoelen om wat door de zonde uiteenwring, toch door mechanischen band van eenheid saam te houden, en daartegenover het streven Gods, om wat gestoord werd, uiteen te doen gaan, mits dan organisch, en het dan evenzoo langs organischen weg weer van de veelheid tot de eenheid terug te leiden. Van dit laatste nu is Abraham's roeping het uitgangspunt. Hier wordt alle valsche geworden band losgemaakt. Abraham moet gaan niet alleen uit zijn land, maar ook uit zijn maagschap, en ten slotte ook uit zijns vaders huis. Zelfs 't waarheen? wordt eerst geheim gehouden. De Heere zal hem leiden. Hij moet trekken naar het land, dat de Heere hem wijzen zal. En nu leidt de Heere hem uit geheel den Semitischen

samenhang uit. Kanaän was bewoond door afstammelingen van Cham, Reeds de naam van Chams zoon, Chanaan, wordt daarom in devotiespreuk van Noach op den voorgrond gesteld, en zoowel bij den zegen van Japheth als bij dien van Sem wordt niet gezegd, dat Cham, maar beide malen dat Chanaan hem ten knecht zal zijn. Het zoo scherp op den voorgrond stellen van den naam van Chanaan strekt dan ook ongetwijfeld om ten duidelijkste te doen uitkomen, dat Abraham door God geleid werd naar een land, dat buiten de Semitische groep lag, zoodat Abraham daar niet alleen geheel op zichzelf kwam, maar bovenal geheel geïsoleerd staan bleef; iets wat zich in het land Gosen ten opzichte van de Egyptenaars slechts repeteerde.

Sterker tegenstelling was dan ook niet wel denkbaar. Van 's menschen zijde de uitgesproken toeloe, om niet over de aarde verstrooid te worden en het heil in de me-chanische eenheid van ons geslacht te zoeken; en van Gods zijde daartegenover de bedoeling, om de kinderen der menschen wel ter dege over de gansche aarde te verstrooien, en het heil juist omgekeerd uit den eening te doen opkomen, vanwaar het zich als particuliere genade organisch zou kunnen voortplanten. Het is zoo, Loth toog met Abraham, maar uit dit meetre-ken van Loth kwam niets dan ellende. En wel werd later meer dan één vrouw uit het Oosten gezocht bij families die nog ten deele aan den dienst van God vasthielden, maar ook dit mindere gestadig, werd door de ultuning in Egypte al spoedig geheel verbroken, en het einde was, dat het ka-rakter der particuliere genade steeds in be-lister vorm optrad. Vraagt ge nu, wat het ingrijpend onderscheid tusschen de zegenen, die vóór den vloed en in het Noachitisch verbond verleend werd, en den heel anderen zegen, die in Noach's uit-spraak over zijn zonen, en straks daarop in Abrahams roeping aan de orde kwam, dan is het dit: De orde van de eerste zegening doelt op niet anders dan op bestanding van wat bestond, met name in het feit van het leven, tegenover den vernielenden invloed van zonde en vloek; de orde van de tweede zegening daarentegen bedoelde bestrijding van zonde en vloek, en dit wel in zoo alles herstellenden zin, dat er ten slotte een heil zou dagen, nog groter en heerlijker dan waarvoor de gegevens in de oorspronkelijke Schepping gegeven waren. De eerste zegening na den val en voor den vloed en in het Noachitisch verbond doelt op wat tot de natuur behoort: Vruuchtbaarheid in 't ge-slacht, temkracht tegen het wild gedier, bevestiging tegen de elementaire machten. Er was ook wel een Sabbatazegen, maar deze werd ingesteld vóór den val. Er is voorzeker magtige profetie in Gen. 3: 15, maar niet als profetie van heil aan den mensch, alleen als straf voor satan. In Noach's vloek-en zegenspreuk daarentegen, en in Abraham's roeping, gaat de zegen uit het rijk der Na-tuur in het rijk der Genade over, van de massa op den eening, en profeteert ze een toekomst, waarin en val en vloek en dood overwonnen zal zijn, en het leven in volle heerlijkheid zal schitteren. Hier alzoo zet eerst het groote genadeproces in, dat zijn voltooiing zal vinden in de Voleinding.

DR. A. K.

„Eenen, den Zoon des menschen gelijk zijnde“.

En in het midden van de zeven kandelaren eenen, den Zoon des menschen gelijk zijnde, bekleed met een lang kleed tot de voeten, en omgord aan de borsten met eenen gouden gordel. Openb. 1: 13.

Er ligt in de verandering die ook de mensch naar den vorm, bij het gelijk blijven van zijn wezen, ondergaan kan, een hoogst interessant mysterie.

Overkome ons de dood, dan laat onze ziel haar lichaam los; dat lichaam vertoert en wordt tot stof; en na eenen, in den dag der Voleinding, zal Christus „dit ons vernederd lichaam veranderen, opdat het gelijkvormig worde aan het heerlijk lichaam van den Christus“. Dit zal niet vanzelf geschieden, het zal veel eer daad van Goddelijke Almacht zijn. Er staat toch bij, dat Christus dit wonder aan ons lichaam volbrengen zal door „die geheel eenige werking, waardoor Hij alle dingen aan zichzelf onderwerpen kan.“

Juist daarom boeit ons telkens weer zoo sterk, wat ons van Jezus eigen lichaam in de Schrift gemeld wordt. Hoewel hij rondeloos, en buiten alle contact met de zonde, ontvangen en geboren was, verkeerde toch zijn lichaam van de kribbe van Bethlehem af en tot aan zijn begrafenis toe, in een toestand van vernedring; en lot wel, in een toestand van nederheid in

ppij.

2.

Predle voor

erland.

SCHIPPERS, in P. DIELE, TOMASSEN

Groningen; M.

ek

001/2 % en

SKOERS.

termarkt 21 en

J. BOLT.

DRUK van

aderen“.

ofabeltijden

Y. v. GOOR,

te Groningen.

10 cent.

roo kort na het

ruk, een nieuwe

te groote bruik-

Vraagt proef-

JAN HAAN.

ENRY

ARING

het Oude

gereed en

ekenaars

leveringen gaat

ten dagen

is 48 pagina's.

voor

30 cent.

verklaring ver-

gezin.

bij Uw Boekb.

H. KOK.

siteit.

ult Bolnes f 6,

mbacht f 39 50,

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer

o; door den heer